

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR
Școala Doctorală de Științe Economice
Domeniul: Finanțe

TEZA DE DOCTORAT

(REZUMAT)

Conducătorul de doctorat:
Prof. univ. dr. habil. Cristi-Marcel SPULBĂR

Doctorand:
Cristian REBEGEA

Craiova
2022

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA
AFACERILOR
Școala Doctorală de Științe Economice
Domeniul: Finanțe

Cristian Rebegea

EVOLUȚII SI PERSPECTIVE
ALE INDUSTRIEI BANCARE
DIN ȚĂRILE EMERGENTE DIN ASIA.
CERCETĂRI EMPIRICE PRIVIND INDIA

Rezumatul tezei de doctorat

Conducătorul de doctorat:
Prof. univ. dr. habil. Cristi-Marcel SPULBĂR

Craiova
2022

CUPRINS

LISTA ABREVIERI	6
INDEXUL TABELELOR	7
INDEXUL FIGURILOR	10
INTRODUCERE	11
I. ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND INDUSTRIA BANCARĂ DIN ȚĂRILE EMERGENTE ASIATICE	22
1.1 Considerații generale privind sistemul bancar și industria bancară	22
1.2 Examinarea țărilor/economilor din Asia în raport de anumite criterii de clasificare recunoscute la nivel internațional	23
1.3 Considerații privind sistemele bancare asiatice. Evoluții și perspective	28
1.3.1 <i>Sistemul bancar din Indonezia</i>	33
1.3.2 <i>Sistemul bancar din Malaezia</i>	37
1.3.3 <i>Sistemul bancar din Filipine</i>	46
1.3.4 <i>Sistemul bancar din Singapore</i>	48
1.3.5 <i>Sistemul bancar din Thailanda</i>	51
1.3.6 <i>Sistemul bancar din Coreea de Sud</i>	54
1.3.7 <i>Sistemul bancar din Japonia</i>	58
1.3.8 <i>Sistemul bancar din China</i>	62
1.4 Evaluarea caracteristicilor industriei bancare din India	64
II. MĂSURAREA EFICACITĂȚII SEMNALELOR ÎNTR-UN SISTEM DE AVERTIZARE TIMPURIE PENTRU CRIZE FINANCIARE. STUDIU DE CAZ PENTRU ASIA DE SUD-EST	87
2.1 Introducere	87
2.2 Analiza literaturii de specialitate relevante	89
2.3 Obiectivele studiului și metodologia de cercetare	92
2.4 Considerații privind metodele bazate pe extragerea de semnal	94
2.5 Diseminarea rezultatelor empirice	99
2.6 Concluziile studiului empiric	112
III. IMPACTUL PROCESULUI DE DEMONETIZARE DIN ANUL 2016 ASUPRA INDUSTRIEI FINANCIARE INDIENE. STUDIU DE CAZ EMPIRIC	116
3.1 Aspecte introductive	116
3.2 Studiul literaturii de specialitate	119
3.3 Ipoteza piețelor eficiente și implicațiile sale în contextul procesului de demonetizare din India	126
3.4 Metodologia cercetării	134
3.4.1 <i>Obiectivul studiului și ipotezele cercetării</i>	134
3.4.2 <i>Colectarea datelor statistice și abordarea econometrică</i>	134
3.5 Analiza și interpretarea rezultatelor empirice	136
3.6 Opinii și concluzii privind implicațiile procesului de demonetizare din India asupra comportamentului pieței financiare	147

IV.	EVOLUȚII RECENTE ÎN INDUSTRIA BANCARĂ DIN INDIA. ANALIZE EMPIRICE	152
4.1	Evaluarea strategiilor de gestiune a activelor bancare neperformante.	152
4.1.1	<i>Introducere</i>	152
4.1.2	<i>Studiul literaturii de specialitate</i>	153
4.1.3	<i>Analiza datelor primare și a rezultatelor empirice</i>	158
4.1.4	<i>Diseminarea altor strategii de management bancar preventiv și implicațiile de ansamblu</i>	177
4.1.5	<i>Concluziile studiului empiric</i>	179
4.2	Analiza evoluției creditelor agricole neperformante	181
4.2.1	<i>Introducere</i>	181
4.2.2	<i>Studiul literaturii de specialitate</i>	182
4.2.3	<i>Metodologia de cercetare și analiza datelor</i>	184
4.2.4	<i>Rezultate empirice</i>	186
4.2.5	<i>Concluziile studiului empiric</i>	194
V.	CERCETĂRI EMPIRICE PRIVIND PERSPECTIVELE INDUSTRIEI BANCARE INDIENE	196
5.1	Studiu privind impactul digitalizării activității bancare asupra dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii (IMMM)	196
5.1.1	<i>Introducere</i>	196
5.1.2	<i>Sinteza literaturii de specialitate</i>	199
5.1.3	<i>Analiza empirică fundamentată pe dezvoltarea ipotezelor</i>	203
5.1.3.1	<i>Ușurința în acceptarea plăților de la clienți sau debitori</i>	203
5.1.3.2	<i>Ușurința în efectuarea plăților către furnizori/creditori</i>	204
5.1.3.3	<i>Ușurința în gestionarea cheltuielilor de afaceri</i>	204
5.1.3.4	<i>Economia de timp</i>	204
5.1.3.5	<i>Absența necesității de a utiliza numerar în scopuri comerciale (de business)</i>	205
5.1.3.6	<i>Fără posibilitatea producerii unor acțiuni infracționale de deturnare, delapidare sau furt de numerar</i>	205
5.1.3.7	<i>Ușurința în aplicarea și aprobarea împrumutului pe termen scurt sau descoperirea de cont (overdraft)</i>	206
5.1.3.8	<i>Beneficiul restituirii de sume în numerar sau al reducerii (discount) privind operațiunile bazate pe banking digital</i>	206
5.1.4	<i>Metodologia de cercetare</i>	206
5.1.5	<i>Rezultatele empirice</i>	208
5.1.6	<i>Concluziile studiului empiric</i>	216
5.2	Evaluarea percepției fermierilor cu privire la finanțarea agriculturii	218
5.2.1	<i>Abordări conceptuale privind finanțarea din domeniul agricol</i>	218
5.2.2	<i>Studiul literaturii de specialitate</i>	222
5.2.3	<i>Metodologia de cercetare aplicată și rezultatele empirice</i>	223
5.2.4	<i>Opinii și concluzii</i>	234
	CONCLUZII FINALE, CONTRIBUȚII ȘI DEZVOLTĂRI ULTERIOARE	
	BIBLIOGRAFIE	
	ANEXE	

Puterea unei economii depinde de puterea și eficiența sistemului financiar, care, la rândul său, depinde de un sistem bancar solid și solvabil. Aceste caracteristici ne arată că industria bancară a plasat eficient economiile în sectoarele productive și că este capabilă să își îndeplinească obligațiile față de deponenți. Majoritatea economiilor din Asia sunt incluse în categoria țărilor emergente având sisteme bancare și piețe financiare emergente sau dezvoltate. Asia emergentă, fiind regiunea cu cea mai rapidă dezvoltare la nivel global, a apărut ca un nou pol de creștere al economiei mondiale. Cu creșterea sa robustă, Asia în curs de dezvoltare a oferit un alt *motor de creștere* economiei mondiale atunci când piețele tradiționale s-au clătinat. Creșterea economică a regiunii asiatice înregistrată în ultimul deceniu a fost spectaculoasă, fiind susținută de politici de promovare a industrializării orientate spre export, mobilizând în același timp un nivel ridicat de economii. India este una dintre țările emergente din Asia, pe exemplul căreia am efectuat majoritatea studiilor empirice incluse în prezenta teză de doctorat.

Importanța industriei bancare în realizarea unei creșteri globale puternice, durabile și echilibrate pare crucială mai mult ca niciodată, deoarece slăbiciunea persistentă în economiile avansate amenință stabilitatea economică și financiară globală, mai ales după perioadele de criză. Riscurile rămân mari în ceea ce privește deficitele bugetare crescute, povara datoriei suverane și restructurarea incompletă a gospodăriilor și a sectorului bancar în Europa și Statele Unite (SUA). Având în vedere o slăbiciune prelungită a economiilor avansate, este esențial ca economiile emergente (în curs de dezvoltare) din Asia să-și consolideze propria cerere internă pentru sursele de creștere.

Reformele sectorului financiar ca urmare a crizei financiare asiatice din ultimul deceniu al secolului trecut s-au concentrat pe reabilitarea și recapitalizarea băncilor, în același timp cu modernizarea normelor și reglementărilor prudențiale. Creșterea economică puternică și profiturile au consolidat bilanțurile băncilor, au redus nivelul creditelor neperformante și au îmbunătățit rezistența acestora la șocurile externe, așa cum s-a dovedit în urma crizei financiare globale din perioada 2007-2008.

Infrastructura financiară subdezvoltată, combinată cu lipsa unui cadru legal și de reglementare adecvat, a împiedicat multă vreme funcționarea eficientă a industriei bancare din Asia emergentă. Infrastructura financiară de bază a lipsit în multe economii în curs de dezvoltare din regiune Asiei. Însă, economiile cu venituri medii în creștere rapidă – de exemplu, India, Indonezia, Filipine, Thailanda – și-au consolidat în ultimul deceniu

infrastructura financiară, cum ar fi sistemele de plăți electronice, birourile de informații despre credite și registrele de garanții. Acest lucru a contribuit la creșterea semnificativă a eficienței operațiunilor bancare și a încrederii clienților în industria bancară. Cu toate acestea, sectoarele banacre și piețele financiare din Asia emergentă rămân în mare parte fragmentate, împiedicând adâncirea și extinderea piețelor și serviciilor financiare regionale și, astfel, constrângând efectiv mobilizarea economiilor regiunii pentru nevoile sale mari de investiții.

Recenta pandemie Covid-19 a determinat acordarea unei importanțe și mai mari industriei bancare, deoarece politicile de finanțare adecvate au ajutat mult, în special, întreprinderile mai mici afectate în timpul pandemiei, băncile oferind asistență pentru creditare și restructurarea datoriilor pentru clienții lor. Mai mult, pandemia sanitară a determinat o schimbare semnificativă și o evidentă orientare a clienților către banca digitală la nivel mondial. Oamenii folosesc din ce în ce mai mult canalele online și mobile în loc să viziteze sucursalele băncilor. Pentru bănci, aceasta a fost și este atât o provocare, cât și o oportunitate. Cu noi produse și servicii inovatoare, acestea încearcă nu numai să urmeze tendințele, ci și să le stabilească.

Băncile tradiționale și-au extins serviciile bancare online și mobile banking și au lansat aplicații mai bune și mai prietenoase cu clienții. Modul în care băncile tradiționale vor face față concurenței digitale aflate într-o evidentă creștere, precum și în ce măsură băncile digitale pot și vor înlocui băncile tradiționale poate fi o altă direcție de cercetare pe care, posibil, o vom aborda.

Analizând literatura de specialitate cu privire la industria bancară am observat că aceasta a reprezentat și încă reprezintă unul dintre cele mai interesante domenii de cercetare, existând numeroase studii descriptive, dar și cantitative despre instituțiile bancare.

Prezenta teză de doctorat -"*Evoluții și perspective ale industriei bancare din țările emergente din Asia. Cercetări empirice privind India*", în opinia noastră, oferă o reprezentare complexă, riguros documentată și de mare actualitate pentru cercetarea și practica bancară internațională, iar titlul ei anunță *motivația cercetării, scopul cercetării* și confirmă, prin eforturile băncilor centrale asiatice și deopotrivă ale tuturor instituțiilor de credit care compun sistemele bancare respective și care urmăresc trecerea la noile modele de business în bankingul digital, *actualitatea temei*.

Provocarea pentru alegerea industriei bancare indiene drept suport pentru cercetarea realizată în prezenta teză de doctorat are câteva argumente pe care le sintetizăm în continuare. India are o populație extrem de numeroasă, fiind de altfel cea de-a doua cea mai populată țară din lume, imediat după China, fiind caracterizată printr-o suprafață foarte extinsă (ocupă locul

șapte la nivel mondial), o cultură fascinantă și foarte diversificată, dar și disparități extreme în ceea ce privește veniturile, care sunt marcate între regiunile sale, sărăcia extremă fiind un fenomen destul de frecvent. Însă cel mai important aspect a fost legat de particularitățile sistemului bancar din India, semnificativ diferit de cel al altor țări din Asia din cauza caracteristicilor geografice, sociale și economice unice ale acestei țări.

Industria bancară indiană au trecut printr-o fază complexă de schimbări rapide generate de reformele sectorului financiar, care au fost implementate în etape. Actualul proces de transformare ar trebui privit ca o oportunitate de a transforma sistemul bancar din India într-un sistem solid, puternic și vibrant, capabil să-și joace rolul eficient și asumat pe cont propriu, fără a impune nicio povară financiară guvernului în susținerea sa.

Sistemul bancar al Indiei este dominat de băncile din sectorul public sau așa numitele *public sector banks* deținute de guvern, care reprezintă aproximativ 60% din activele sistemului bancar. De la mijlocul anului 2010, aceste bănci au fost afectate de probleme legate de creditele neperformante (NPL) și de niveluri scăzute de capital. În ultimele două decenii, băncile din sectorul privat au devenit mai proeminente și au, în general, bilanțuri mai sustenabile (sănătoase), cu rate mai mici ale creditelor neperformante, deși unele bănci private au eșuat în ultimii ani. Băncile străine se află în prezent pe cea mai puternică poziție financiară, dar cuprind doar 7% din activele sistemului bancar comercial.

Scopul cercetării noastre a fost acela a analiza evoluțiile și perspectivele industriei bancare din Asia emergentă prin testarea empirică a măsurării eficacității semnalelor într-un sistem de avertizare timpurie pentru crize financiare, precum și, în urma alegerii unei țări din această zonă, evidențierea, prin cercetări empirice, a mutațiilor înregistrate de India cu privire la:

- a) impactul procesului de demonetizare asupra industriei financiare;
- b) evaluarea strategiilor de gestiune a activelor bancare neperformante;
- c) analiza evoluției creditelor agricole neperformante;
- d) impactul digitalizării activității bancare asupra dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii;
- e) evaluarea percepției fermierilor cu privire la finanțarea agriculturii.

Metodologia cercetării intră în sfera finanțelor cantitative și utilizează, dar nu restrictiv, metode, tehnici și instrumente specifice în cercetarea econometrică, precum și o abordare interdisciplinară bazată pe modele statistice și modelare a seriilor de date. Cercetarea include atât metode cantitative, cât și metode calitative pentru atingerea obiectivelor asumate. În vederea asigurării reprezentativității analizele s-au realizat pe baza unor eșantioane de

dimensiuni mari în raport cu ansamblul statistic propus spre analiză, apelând la procedurile statistice standard. Alegerea zonei Asiei emergente și a Indiei, în opinia noastră, are o contribuție majoră la creșterea gradului de originalitate a cercetării doctorale.

Sintetizând contribuțiile noastre, evidențiem, mai întâi, dorința noastră de a contribui la **dezvoltarea unui sistem de avertizare timpurie a crizelor financiare cu ajutorul abordării semnalelor existente la un moment dat, în vederea determinării probabilității producerii de crize financiare**. Metoda de extragere a semnalului este o tehnică care surprinde comportamentul variabilei (variabilelor) pe o anumită scară și apoi fiecare indicator este analizat separat în cadrul acestei abordări univariate pentru a observa o criză. Studiul empiric a dezvoltat un sistem de avertizare timpurie pentru a identifica acele variabile care tind să arate că o țară ar putea fi vulnerabilă la o criză financiară.

În al doilea rând, am **testat empiric măsura în care investitorii de capital din industria indiană au răspuns pozitiv sau negativ la procesul de demonetizare din India realizat în anul 2016** și am folosit în acest studiu trei modele recunoscute în literatura de specialitate pentru a identifica rentabilitatea anormală, și anume: modelul de piață, modelul de piață de rentabilitate ajustată și modelul randamentului mediu.

În al treilea rând, evidențiem caracterul analitic al **studiului empiric care a avut ca obiectiv evaluarea strategiilor de gestiune a activelor bancare neperformante**. Investigația, bazată pe utilizarea chestionarului standardizat în vederea colectării de date, are un caracter interdisciplinar care derivă inclusiv din mixul de metode și tehnici de cercetare aferente unor domenii precum: finanțe, sociologie, statistică, management, marketing. De asemenea, **metodologia de cercetare cu privire la analiza evoluției creditelor agricole neperformante include testarea fiabilității și validității chestionarelor cu ajutorul indicelui Cronbach alfa**.

În al patrulea rând, obiectivul principal al **studiului empiric privind impactul digitalizării activității bancare asupra dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii**, a vizat identificarea unui model de regresie multiplă, luând în considerare acei factori care afectează în mod pozitiv creșterea IMMM. Pentru acest studiu s-a apelat la metoda chestionarului.

Nu în ultimul rând, **și cercetarea descriptivă propusă pentru evaluarea percepției fermierilor cu privire la finanțarea agriculturii** s-a bazat pe testarea relevanței preferințelor clienților în utilizarea facilității de împrumut. Pentru selectarea respondenților, în scopul studiului a fost adoptată tehnica de eșantionare aleatorie, iar pentru colectarea datelor a fost utilizată metoda chestionarului.

Teza de doctorat a fost structurată în cinci capitole, primul dedicat studiului conceptual și cercetării teoretico-metodologice și următoarele patru cercetării aplicate.

"Abordări conceptuale privind industria bancară din țările emergente asiatice", primul capitol al tezei de doctorat și-a propus un tratament al aspectelor teoretice esențiale, absolut necesare în vederea atingerii obiectivului principal de cercetare, respectiv: abordări conceptuale cu privire la sistemul bancar și industria bancară, gruparea țărilor la nivel global cu accent pe identificarea caracteristicilor economiilor emergente, evaluarea caracteristicilor sistemelor bancare asiatice cu focalizare pe: Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore, Thailanda, Coreea de Sud, Japonia și China, precum și o abordare mai largă a sistemului bancar din India.

Dezvoltarea unei țări este integral legată de dezvoltarea sectorului bancar. Acesta reprezintă unul dintre pilonii importanți ai sectorului financiar, care joacă un rol vital în funcționarea unei economii. Este foarte important pentru dezvoltarea economică a unei țări ca cerințele sale de finanțare a comerțului, industriei și agriculturii să fie îndeplinite cu un grad mai mare de angajament și responsabilitate. Ca o particularitate, în India, băncilor naționale sau indigene (sectorul domestic, intern) li se cere să acorde cel puțin 40% din activitatea lor de creditare către sectoarele selectate de către Banca Centrală a Indiei, în timp ce pentru băncile străine este stabilită o cotă de 32%. În timp ce creditarea sectorului prioritar (PSL) a stimulat accesul la activitatea de creditare în India, pe de altă parte a condus la creșterea nivelului creditelor neperformante și a compromis dezvoltarea de către bănci a unor practici puternice de gestionare a riscurilor.

Industria bancară indiană a asistat recent la lansarea unor modele bancare inovatoare, cum ar fi băncile de plăți și băncile financiare mici. Noile măsuri ale RBI ar putea contribui în mare măsură la restructurarea industriei bancare autohtone. Sistemul de plăți digitale din India a evoluat mult în ultima perioadă. În aceste condiții, economia Indiei a crescut, dar creșterea a încetinit înainte de debutul pandemiei COVID-19. India a înregistrat o creștere economică puternică în ultimele 4 decenii. În această perioadă, veniturile reale pe cap de locuitor au crescut de patru ori. Ponderea Indiei în producția globală s-a dublat la 7%, iar acum este a treia economie din lume ca mărime în termeni de paritate a puterii de cumpărare.

"Măsurarea eficacității semnalelor într-un sistem de avertizare timpurie pentru crize financiare. Studiu de caz pentru Asia de Sud-Est", cel de al doilea capitol al lucrării și-a propus aplicarea abordării tehnicii semnalelor în ceea ce privește regiunea selectată pentru a investiga cât de eficientă și utilă este această abordare în captarea episoadelor de criză. În acest sens, am considerat că este important de analizat dacă aceste aspecte ar putea fi

înregistrate și în ceea ce privește perioada crizei financiare asiatice și a crizei financiare globale. În acest scop, s-au făcut și câțiva pași suplimentari pentru a face studiul mai concret, mai aplicat și mai fiabil. Acest lucru ar putea contribui la construirea consensului asupra instrumentelor de cercetare care ar trebui utilizate și ce caracteristici ar trebui să poarte pentru a surprinde mai bine astfel de tulburări/perturbații/ turbulențe financiare.

Am analizat o parte semnificativă din literatura de specialitate existentă cu privire la existența și comportamentul crizelor financiare, precum și a instrumentelor metodologice care au fost utilizate frecvent în studiile de cercetare publicate anterior. Ca etapă succesivă, sunt furnizate detalii cu privire la metodologia care direcționează modul de lucru asupra utilizării unui sistem de avertizare timpurie care include: definirea obiectivelor, identificarea țării eșantionate, perioada de timp, metoda utilizată, variabilele selectate. Perioada de timp acoperită de acest studiu empiric a utilizat 222 de observații din ianuarie 1993 până în iunie 2012 din țările ASEAN enumerate anterior.

Capitolul al treilea "*Impactul procesului de demonetizare din anul 2016 asupra industriei financiare indiene. Studiu de caz empiric*" își găsește motivația prin faptul că efectul demonetizării asupra economiei din India a fost semnificativ și a avut implicații multidimensionale. Precizăm, în sinteză, că la data de 8 noiembrie 2016, guvernul din India a implementat procesul de demonetizare cu privire la aproximativ 86% din moneda sa națională aflată în circulație în încercarea de a reduce banii negri, corupția și falsurile (bani falși, contrafăcuți) de pe piața financiară. În acest sens, un procent semnificativ de aproximativ 99% din monedă a fost în cele din urmă returnat băncilor pentru a fi eliminată de pe piață definitiv. Demonetizarea a avut un efect pozitiv, dar inevitabil și unul negativ asupra activității economice reale din India.

Ipoteza de cercetare pentru acest studiu empiric, care utilizează modelul de studiu eveniment, este că anunțul demonetizării a avut ca rezultat un răspuns imediat pe piața financiară pentru prețurile acțiunilor companiilor. Pe baza acestei ipoteze, studiul evenimentului este efectuat cu scopul de a identifica dacă a existat o rentabilitate anormală a activelor financiare imediat după anunțul procesului de demonetizare din India. Am apelat la un cluster format din 15 companii listate la bursă, jucători principali din industria indiană (companii producătoare de ciment) pe baza capitalizării lor de piață.

În cadrul acestui studiu de cercetare am utilizat trei modele reprezentative, și anume: modelul de piață, modelul ajustat de piață și modelul ajustat la medie. Rentabilitatea medie pentru companiile selectate în ultimele 6 luni înainte de anunțul demonetizării a fost calculată folosind modelul de piață. Coeficienții alfa (α) și beta (β) au fost măsurati folosind acest

model de piață. Alte randamente reale pentru perioada evenimentului sunt calculate, folosind modelul de piață, modelul ajustat de piață și modelul de rentabilitate medie. În sinteză, studiul empiric realizat în acest capitol surprinde impactul demonetizării asupra companiilor din India (conform clusterului selectat), folosind modelul de studiu econometric de eveniment și eficiența pieței bursiere din India.

Obiectivele cercetării din capitolele IV și V, ca și cel anterior, au fost dedicate industriei bancare din India. Argumentul pentru alegerea acestei țări drept studiu de caz a fost explicat mai sus și este intens detaliat în conținutul tezei de doctorat.

"Evoluții recente în industria bancară din India. Analize empirice", cel de al patrulea capitol al tezei de doctorat, tratează una dintre cele mai importante probleme ale industriei bancare indiene și, implicit, asiatice și chiar globale, respectiv *problema gestiunii activelor bancare neperformante* și, în cadrul acestora, a *creditelor neperformante*, cu focusare pe cele rezultate din finanțarea proiectelor agricole.

Activele bancare neperformante din India cresc în ritm rapid, iar țara se află pe locul cinci în lume, în ceea ce privește cota deținută de activele bancare neperformante după cum arată statisticile guvernului indian. O serie de strategii au fost implementate pentru gestionarea acestor active neperformante, dar această problemă încă persistă la un nivel foarte ridicat. Un antidot eficient nu a fost încă inventat nici de Banca Națională a Indiei (Reserve Bank of India - RBI), nici de o altă bancă sau de către Guvernul Indiei pentru a rezolva complet extinderea activelor bancare neperformante. Strategiile dezvoltate în sistemul bancar din India au caracter curativ și pot fi utilizate numai după ce contul clientului devine activ bancar neperformant. Una dintre problemele majore care ar trebui luate în considerare este aceea că, odată ce contul devine activ bancar neperformant, doar o parte din întregul împrumut ar putea fi recuperat prin strategii curative de gestionare, iar suma neplătită ar deveni pierderea creditorului. Unii autori au sugerat faptul că este timpul ca băncile indiene să fie mai proactive pentru a adopta o politică pragmatică și structurată de gestionare a activelor bancare neperformante, unde măsurile de prevenție ar trebui să fie prioritare.

Obiectivele studiului de cercetare empirică pot fi sintetizate astfel: determinarea cauzelor care generează activele bancare neperformante în districtul Sagar din India; analiza frecvenței de utilizare a diferitelor etape preventive de către băncile comerciale din districtul Sagar; compararea eficienței în utilizarea strategiilor de management preventiv de către băncile din sectorul public și privat din districtul Sagar.

Un alt obiectiv al studiului este acela de a trage un semnal de alarmă pentru factorii de decizie cu privire la obstacolele și dificultățile cu care se confruntă directorii de sucursale

bancare în luarea deciziilor adecvate cu privire la politicile de creditare și administrarea riscului de creditare.

Se urmărește o cercetare de piață prin lansarea unui chestionar și culegerea de date de la nivelul a 82 de sucursale bancare din districtul Sagar, urmărindu-se în principal caracteristicile activelor bancare neperformante cu privire la: cauzele producerii, frecvența utilizării măsurilor preventive și eficacitatea acestora. Precizăm că realizarea acestui studiu s-a făcut în baza unei colaborări internaționale, cu participarea directă a unor cercetători din România, India și Bahrain, iar rezultatele studiului au fost publicate într-un jurnal indexat Clarivate Analytics Web of Science – Emerging Sources Citation Index.

În partea a doua a acestui capitol vom examina evoluția activelor neperformante în cazul împrumuturilor agricole din India, metodologia de cercetare fiind extinsă prin testarea fiabilității și validității chestionarelor cu ajutorul indicelui Cronbach alfa. Apreciem că cercetarea realizată în cadrul acestui raport ar putea fi utilă din perspectivă academică, dar și din perspectiva practicienilor din sistemul bancar. Rezultatele empirice obținute în urma celor două studii incluse în acest capitol ar putea oferi o perspectivă utilă cu privire la opțiunea pentru o strategie mai eficientă în vederea prevenirii extinderii portofoliului de active bancare neperformante. Pe lângă aceasta, ar putea contribui la conștientizarea autorităților bancare cu privire la problemele cu care se confruntă managerii în utilizarea măsurilor preventive, precum și la o mai bună înțelegere a impactului creditelor agricole neperformante asupra creșterii economice în India.

Cel de al cincilea capitol și ultimul intitulat "***Cercetări empirice privind perspectivele industriei bancare indiene***" are ca primă axă de cercetare ***studiul impactului digitalizării activității bancare asupra dezvoltării întreprinderilor micro, mici și mijlocii (IMMM)***. Vom studia impactul efectelor pozitive ale activității bancare digitale asupra creșterii și dezvoltării IMMM-urilor, prin formularea unui model de regresie multiplă și vom încerca să determinăm variabilele semnificative ale activității bancare digitale care afectează pozitiv creșterea IMMM-urilor. Acest obiectiv ar putea fi atins prin observarea valorii semnificative a coeficienților diferitelor variabile independente care sunt luate în considerare și, de asemenea, se urmărește încadrarea unui model care ar putea reprezenta impactul diferitelor motive (argumente) favorabile ale utilizării serviciilor bancare digitale asupra creșterii IMMM-urilor. Prin utilizarea modelului propus, managerii bancari ar putea analiza impactul factorilor favorabili ai serviciilor bancare digitale asupra profitului. În acest fel, aceștia ar putea încuraja mai multe IMMM-uri să utilizeze serviciile bancare digitale, subliniind acei factori favorabili semnificativi.

Motivul pentru care am inițiat prezentul studiu de cercetare a fost considerația noastră privind creșterea sectorului IMMM-uri din India, acest segment deținut de microîntreprinderi și întreprinderile mici și mijlocii fiind cel mai mare din lume, după China. De asemenea, motivația care a stat la baza selectării statului Bihar este că are cel mai mare număr de IMMM-uri înregistrate. Scopul selecției districtului Katihar ca unitate de eșantionare, s-a bazat pe faptul că este un oraș mic dominat de prezența IMMM-urilor, dar cu mai puțină implementare a serviciilor bancare digitale în rândul oamenilor înainte de procesul de demonetizare din 2016. Nu în ultimul rând, scopul cercetării este susținut și creșterea așteptărilor și preferințelor clienților băncilor, creștere care nu mai este posibilă cu ajutorul modelelor bancare existente și va fi posibilă numai cu utilizarea instrumentelor, tehnologiilor și mecanismelor din a patra, a cincea sau chiar a șasea generație (banking 4.0, 5.0 sau 6.0). Intrarea în industria 4.0 implică două dimensiuni distincte: întâi satisfacerea de noi nevoi prin utilizarea de produse și servicii inovative și, în al doilea rând, o productivitate mai mare datorită implementării inovațiilor de proces. Si la acest studiu a fost constituită o echipă internațională, cu participarea directă a unor cercetători din India.

Ultima parte a capitolului își propune *evaluarea percepției fermierilor cu privire la finanțarea agriculturii*. Una dintre cele mai importante activități guvernamentale în India este promovarea dezvoltării agriculturii prin furnizarea de finanțare pentru agricultură. Finanțarea agricolă a permis fermierilor să obțină atât credite pe termen scurt, cât și pe termen lung pentru achiziționarea de inputuri și alte servicii, precum și finanțare pe termen lung pentru investiții. Creditul a jucat astfel un rol crucial în facilitarea progresului tehnic în sectorul agricol și al comercializării produselor agricole.

Acest studiu empiric își propune să analizeze suportul financiar actual acordat de către bănci sau instituții financiare; să înțeleagă problema cu care se confruntă fermierii din India în a beneficia de facilitățile oferite de bancă/instituție financiară și să identifice o posibilă soluție pentru a minimiza dificultățile cu care se confruntă un fermier. Pentru atingerea obiectivelor menționate anterior vor fi colectate atât date primare, cât și date secundare, cu ajutorul chestionarului. Ne propunem să testăm dacă fermierii din India trebuie să-și ajusteze (modifice) mentalitatea cu privire la amnistierea împrumuturilor, deoarece majoritatea dintre ei anticipează că guvernul le va șterge (anula) datoria (debitul) avută la bancă. Fermierii ar trebui să fie conștienți de numeroasele programe de credit agricol disponibile, în timp ce Guvernul din India trebuie să reglementeze activitatea bancară pentru a oferi o finanțare mai bună a agriculturii.

Din cele prezentate anterior, rezultă că am realizat o teză de doctorat cu o structură echilibrată, cu o alocare corespunzătoare pentru elementele conceptuale și teoretico-metodologice, dar cu un accent generos (patru capitole) pe cercetarea empirică tocmai pentru a demonstra actualitatea scopului cercetării, dar și valoarea științifică a obiectivelor menționate și a rezultatelor obținute, prezentate în continuare.

Astfel, considerăm că ***am contribuit la dezvoltarea literaturii de specialitate prin dezvoltarea unui sistem de avertizare timpurie a crizelor financiare cu ajutorul abordării tehnicii semnalelor***, testând performanța modelului pe baza variabilelor selectate pentru regiunea selectată pentru studiu, respectiv țările ASEAN (Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore, Coreea de Sud și Thailanda). În cadrul acestui cluster de state am avut economii dezvoltate, cum ar fi Singapore și Coreea de Sud, precum și economii de piață emergente, respectiv, Indonezia, Malaezia, Filipine și Thailanda. Această combinație de țări ne-a oferit posibilitatea de a examina comportamentul crizelor pentru diferite economii. Analiza empirică ne-a permis să determinăm probabilitatea producerii de crize financiare și, prin urmare, a capacității predictive a modelului.

Studiul empiric realizat a dezvoltat un sistem de avertizare timpurie pentru a identifica acele variabile care tind să indice că o țară ar putea fi vulnerabilă la o criză financiară. În special, am extins un model dezvoltat de către Kaminsky (1999) și l-am evaluat pe baza performanței indicatorilor în eșantion și, de asemenea, a testelor de probă ale eșantionului privind probabilitatea producerii crizei. Modelul s-a dovedit a fi util în identificarea perturbațiilor, iar această evaluare a vulnerabilităților poate fi aplicată oricărei țări la nivel individual sau unui cluster de țări de-a lungul unei anumite perioade de timp.

Performanța a fost ambivalentă pentru sistemul de avertizare timpurie, deoarece modelul a generat multe alarme false și diverși indicatori nu au furnizat vulnerabilitatea sintetică a unei anumite țări. Cu toate acestea, modelul a reușit să evidențieze în mod corect vulnerabilitățile în perioadele de criză pentru diferite țări, cum ar fi: Coreea de Sud, Malaezia și Thailanda.

Multe concluzii general valabile pot fi extrase din acest studiu empiric. Crizele, prin natura lor, sunt bazate pe incertitudine și, prin urmare, calendarul lor exact nu poate fi prevăzut cu acuratețe. Majoritatea variabilelor au furnizat indicații din timp, dar au existat și multe alarme false. Printre variabilele care au avut rezultate foarte bune în timpul crizelor se numără: rezervele, exporturile, rata inflației, DC/PIB, cursul de schimb, prețurile acțiunilor și nivelul producției. Multe dintre celelalte variabile au fost semnificative în timpul unei crize, dar nu au arătat nicio semnificație în timpul unei alte crize. Totuși, acest rezultat se poate

explica pe baza faptului că ambele crize analizate au fost diferite în modul de manifestare, deoarece criza financiară asiatică (AFC) a fost mai mult o criză valutară. Cu toate acestea, criza financiară globală (GFC) a fost legată în principal de problemele sectorului bancar și unele dintre variabilele care au legătură directă cu sectorul bancar au fost extrem de semnificative în timpul ultimei crize, care include raporturile împrumuturi/depozite și rezerve bancare/active bancare.

Pentru capacitatea de a evidenția perturbările, *performanța modelului a fost satisfăcătoare și a identificat vulnerabilitățile prezente în țările supuse analizei empirice.* Cu toate acestea, a avut o performanță slabă în ceea ce privește prezicerea crizelor, aspect care constituie un punct slab și sugerează perfecționarea suplimentară a sistemului de avertizare timpurie care ar putea fi util pentru a încorpora variabile explicative suplimentare sau pentru a găsi metode statistice alternative. *Ca o consecință a acestui studiu empiric, poate fi atinsă o nouă direcție viitoare de cercetare prin elaborarea unui studiu care să includă abordarea statistică ca o completare a acestei abordări non-parametrice.* Astfel, aceasta ar putea să fie folosită ca sistem de avertizare timpurie pentru a îmbunătăți schema în general, chiar dacă ambele abordări pot fi utilizate în tandem pentru a obține soluții care să se caracterizeze prin mai multă eficiență, fiabilitate și precizie.

Rezultatele empirice obținute au fost reprezentative și au condus la validarea unor concluzii robuste, fundamentate științific și utile atât pentru practicieni, cât și pentru teoreticienii din domeniul financiar.

Metodologia studiului evenimentului (capitolul III) măsoară impactul unui eveniment (anunț, măsură de politică sau chiar un dezastru natural) asupra rentabilității activelor financiare (acțiuni) tranzacționate. Studiile de eveniment despart cronologia din jurul datei evenimentului și testează dacă randamentele reale în timpul perioadei evenimentului au fost anormale, în comparație cu randamentele previzionate sau așteptate.

Demonetizarea a reprezentat o veste bună pentru majoritatea oamenilor de rând, a salariaților și a persoanelor afectate de sărăcie din India. Acest eveniment special a făcut mult zgomot chiar și în mass-media prin discuții despre impactul pozitiv și negativ asupra economiei.

Scopul nostru a fost, plecând de la titlul tezei de doctorat, să evidențiem una dintre evoluțiile recente majore din industria financiară indiană, prin studierea impactului imediat al acestui eveniment asupra prețurilor acțiunilor companiilor cotate pe piața organizată.

Implicațiile acestui studiu de cercetare au vizat faptul că reacția la eveniment nu a fost foarte rapidă și a fost identificată existența unui forme semi-puternice de eficiență a pieței conform ipotezei piețelor eficiente (EMH). Cu toate acestea, studiul a fost realizat cu referire specială la o anumită industrie (companii cotate din industria cimentului), însă studiul nostru poate fi extins pentru efectuarea unor studii suplimentare cu privire și la alte industrii. Putem concluziona că impactul total al demonetizării va fi observat în câțiva ani, dar acest proces a avut un efect imediat semnificativ asupra bazei de impozitare și asupra colectării impozitelor, deoarece a provocat, de asemenea, o creștere extraordinară a tranzacțiilor digitale și a determinat formalizarea economiei din India.

În capitolul următor (IV), ***am urmărit determinarea cauzelor care generează activele bancare neperformante și am realizat o analiză a frecvenței de utilizare a diferitelor etape preventive de către băncile comerciale și compararea eficienței în utilizarea strategiilor de management preventiv de către băncile din sectorul public și privat din districtul Sagar, India.*** Ipotezele de cercetare au fost formulate astfel: toate cauzele care generează activele bancare neperformante sunt la fel de responsabile de creșterea nivelului acestora și eficiența tuturor strategiilor de management preventiv utilizate de managerii de filiale bancare din districtul Sagar din regiunea Madhya Pradesh din India este similară.

Analizând rezultatele empirice este clar că managerii bancari sunt perfect conștienți de toate cauzele care stau la baza apariției activelor bancare neperformante la nivelul districtului Sagar din India. Totuși, dintre toate aceste cauze, se disting următoarele: clienții rău platnici în mod intenționat, evaluarea deficitară a dosarului de creditare, strategiile și politicile guvernamentale, precum și interferența politică sunt cauzele cele mai responsabile pentru activele bancare neperformante. De asemenea, respondenții au adăugat celelalte cauze, respectiv efectul demonstrativ și atitudinea sfidătoare a debitorilor. Managerii băncii au recomandat existența unui sistem judiciar puternic, care este foarte necesar pentru a face față unor clienți rău platnici intenționați, interferențelor politice și atitudinii sfidătoare a debitorilor. În mod similar, obligativitatea realizării obiectivelor de creditare nu ar trebui să existe, pentru ca bancherii să se focalizeze asupra realizării unei evaluări riguroase a fiecărui credit.

Pentru a reduce efectul demonstrativ este necesar un sistem de recompensare și de apreciere pentru debitorii de bună credință. În plus, acordarea de subvenții de către autoritățile guvernamentale din India ar trebui de asemenea evitată, deoarece această măsură descurajează chiar și debitorii capabili să își plătească datoria în termenul stabilit. Toate băncile folosesc strategii de management preventiv pentru a evita apariția activelor bancare neperformante în

viitor. Toți managerii de sucursale bancare din districtul Sagar știu că strategiile de management preventiv sunt extrem de eficiente pentru a preveni apariția activelor bancare neperformante în viitor, dar aceștia nu sunt capabili să folosească aceste strategii în mod frecvent și eficient.

Se poate observa faptul că unele semnale de avertizare timpurie, precum: neplata primei rate, plata unei sume mai mici, inițierea procesului de lichidare judiciară, imposibilitatea de a contacta anumiți clienți și decesul survenit în cazul debitorilor sunt aspecte luate în considerare de către bănci, dar celelalte semnale de avertizare timpurie sunt ignorate. În conformitate cu opinia anumitor manageri de sucursale bancare din eșantionul analizat, există anumite inconveniente, cum ar fi: interferența politică, lipsa de personal, lipsa pregătirii în rândul ofițerilor de credite etc., care au generat obstacole și limitări pentru manageri în utilizarea și aplicarea eficientă a măsurilor preventive.

În plus, acest studiu empiric a demonstrat că, deși băncile din India sunt organisme autonome, există încă o ingerință politică. De altfel, până la o anumită limită interferența politică este, de asemenea, responsabilă pentru creșterea activelor bancare neperformante la nivelul districtului Sagar din India.

În partea a doua a capitolului IV *am examinat problematica creditelor bancare neperformante în cazul împrumuturilor agricole din India*. Metodologia de cercetare a fost extinsă prin testarea fiabilității și viabilității chestionarelor cu ajutorul indicelui Cronbach alfa. Analiza empirică a fost realizată cu privire la procesul implicat în sancționarea pre și post a creditului agricol și gestionarea creditelor neperformante în cazul diferitelor tipuri de bănci. Majoritatea băncilor au furnizat atenționări populației rurale cu privire la aceste scheme și au încercat să ajungă la fermierii mici și marginali, însă, în pofida acestor eforturi, există încă obstacole în accesarea creditului agricol.

Din analiza empirică am observat că nu există diferențe în procesul de pre și post sancționare a creditului agricol și a gestionării activelor neperformante în cazul tipurilor de bănci supuse analizei empirice. Activele neperformante s-au datorat politicilor greșite de renunțare la datorie ale partidelor politice și a renunțării voluntare la plată a debitorilor. Într-o economie globalizată, legăturile dintre achizițiile în zona agricolă și activele neperformante din împrumuturile agricole sunt complexe și pot influența semnificativ dezvoltarea durabilă a Indiei. Agricultură indiană joacă un rol esențial în stimularea creșterii economice și a progresului tehnologic.

Cele două studii de cercetare empirică incluse în acest capitol au fost realizate în baza unei colaborări internaționale mixte, care a inclus cercetători din România și din mai multe

țări asiatice. Abordarea interdisciplinară a fenomenului studiat a condus la obținerea unor rezultate empirice relevante, cu implicații practice diversificate. Cercetarea cauzelor care generează neperformanța activelor bancare, folosind metodologia de cercetare descrisă anterior, poate fi extinsă și dezvoltată ulterior și pentru alte sisteme bancare din țările emergente care, ca și în cazul Indiei, încorporează suficiente elemente de specificitate comparativ cu sistemele bancare tradiționale, respectiv cele europene.

Banca digitală joacă un rol vital în dinamica actuală, unde oamenii privesc dincolo de modul tradițional de a merge la bancă pentru a-și face tranzacțiile bancare de rutină. O parte semnificativă a clienților sistemului bancar sunt tineri și persoane de vârstă mijlocie care au așteptări și preferințe diferite față de generația anterioară. Îndeplinirea acestor așteptări și preferințe nu mai este posibilă cu ajutorul modelelor bancare existente și va fi posibilă numai cu utilizarea instrumentelor, tehnologiilor și mecanismelor din a patra, a cincea sau chiar a șasea generație (banking 4.0, 5.0 sau 6.0). Intrarea în industria 4.0 implică două dimensiuni distincte: întâi satisfacerea de noi nevoi prin utilizarea de produse și servicii inovative și, în al doilea rând, o productivitate mai mare datorită implementării inovațiilor de proces.

În acest context, *în ultimul capitol, am identificat un model de regresie multiplă*, luând în considerare acei factori care afectează în mod pozitiv creșterea microîntreprinderilor, dar și a întreprinderilor mici și mijlocii (IMMM), pe exemplul Indiei. În ceea ce privește metodologia de cercetare, datele utilizate în acest studiu au fost obținute din surse primare, fiind colectate prin metoda chestionarului. Chestionarul vizează natura și mărimea afacerilor (zona business) și opinia proprietarilor/patronilor și managerilor a 454 de întreprinderi micro, mici și mijlocii (IMMM-uri) din districtul Katihar, o zonă semi-urbană a statului Bihar din India, cu privire la diferiții factori de influență favorabili ai activității bancare digitalizate. Aceste aspecte au fost măsurate pe o scară Likert de la 1 la 10.

Am constatat că IMMM-urile supuse cercetării resimt mai multă lejeritate/comoditate în acceptarea și efectuarea plăților prin intermediul serviciilor bancare digitale, deoarece coeficienții lor sunt semnificativi în cadrul modelului formulat. Ceilalți factori favorabili precum gestionarea cheltuielilor comerciale, economisirea timpului, verificarea deturnării/furtului de numerar nu au atins valori prea semnificative din punct de vedere statistic. Bancherii din zona de studiu, respectiv districtul Katihar, o zonă semi-urbană a statului Bihar din India, nu sunt în măsură să deservească aceste IMMM-uri în mod corespunzător, ceea ce arată că sunt incapabili să profite din plin de beneficiile bancare digitale. De asemenea, s-a constatat că nivelul de adaptabilitate tocmai a început să crească, s-ar putea ca IMMM-urile să nu fie foarte familiarizate cu serviciile bancare digitale. Din acest

motiv IMMM-urile sunt oarecum incapabile să profite de tot felul de avantaje ale activității bancare digitale. Prin urmare, bancherii ar trebui să încerce întotdeauna să își educe clienții în mod corespunzător și ar trebui, de asemenea, să ofere informații actualizate corespunzătoare privind dinamica serviciilor bancare digitale, astfel încât să poată utilizate în mod corespunzător de către clienți.

Prin utilizarea modelului prezentat, managerii bancari ar putea analiza impactul factorilor favorabili ai serviciilor bancare digitale asupra profitului IMMM-urilor. În acest fel, aceștia ar putea încuraja mai multe IMMM-uri să utilizeze serviciile bancare digitale. Modelul încadrat în acest studiu a luat în considerare doar factorii favorabili determinanți ai activității bancare digitale. Pentru studiile de cercetare viitoare, s-ar putea face un nou studiu luând în considerare factorii determinanți care afectează în mod negativ utilizarea serviciilor bancare digitale sau impactul factorilor determinanți adversi ai activității bancare digitale asupra nivelului de reticență în utilizarea serviciilor bancare digitale în rândul IMMM-urilor din India.

Abordarea interdisciplinară a fenomenului studiat a condus la obținerea unor rezultate empirice relevante, cu implicații practice diversificate.

*
* *

Teza de doctorat *Evoluții și perspective ale industriei bancare din țările emergente din Asia. Cercetări empirice privind India* tratează o temă de actualitate și importanță practică relevantă pentru contextul actual la internațional.

Sintezele teoretice, analizele statistice, studiile de cercetare empirică prezentate în cadrul tezei de doctorat, rezultatele empirice precum și concluziile finale evidențiate în baza acestor studii de cercetare au validat obiectivele prezentate în partea introductivă și asumate, dar și anumite direcții de acțiune cu privire la surprinderea și validarea empirică a unor tendințe și evoluții specifice sistemelor bancare asiatice cu focusare pe India ca țară suport.

Astfel, aceste studii empirice au condus la obținerea unor concluzii reprezentative, fundamentate științific care pot fi utilizate de factorii de decizie din industria bancară, mediul academic, mediul de afaceri, cercetători etc.

Cercetarea econometrică riguroasă pe tot spectrul aferent industriei bancare este importantă pentru dezvoltarea cunoștințelor și inovării în domeniul bancar.

În cadrul tezei de doctorat am utilizat și **rezultatele studiilor publicate**, pe care le-am realizat pe parcursul studiilor doctorale, în calitate de unic autor sau coautor în echipe de cercetare compuse din cercetători din România sau din străinătate. În acest sens, menționez participarea cu **4 lucrări de cercetare la conferințe internaționale**, trei dintre acestea desfășurându-se în România (Pitești, Craiova) și una la nivel internațional (Turcia). De asemenea, la baza abordărilor conceptuale stau **7 articole de cercetare care au fost publicate în jurnale BDI și ERIH PLUS**. Și cercetările empirice, care se regăsesc în capitolele II - V ale tezei de doctorat, au fost orientate către cerința de diseminare a rezultatelor cercetării, iar recunoașterea calității cercetării științifice s-a concretizat prin publicarea, în calitate de coautor, a **3 articole de cercetare în jurnale indexate ISI Web of Science/Clarivate Analytics**, ceea ce sporește consistența cercetării empirice, precum și robustețea concluziilor privind evoluțiile recente din industria bancară asiatică, prezentate mai sus.

Ca direcții viitoare de cercetare, ne propunem să extindem cercetarea **prin elaborarea unui nou studiu care să includă abordarea statistică ca o completare a abordări non-parametrice în cadrul studierii sistemelor de avertizare timpurie a crizelor** pentru a îmbunătăți schema în general, chiar dacă ambele abordări pot fi utilizate în tandem pentru a obține soluții care să se caracterizeze prin mai multă eficiență, fiabilitate și precizie. De asemenea, ar putea fi pus în discuție **un nou studiu luând în considerare factorii determinanți care afectează în mod negativ utilizarea serviciilor bancare digitale sau impactul factorilor determinanți adversi ai activității bancare digitale** asupra nivelului de reticență în utilizarea serviciilor bancare digitale în rândul IMM-urilor din alte țări emergente asiatice sau europene.